

KRONIKA, REFERATI IN KRITIKE.

O novih pridobitvah, delu in potrebah kr. etnografskega muzeja v Ljubljani.

Izmed nanovo pridobljenih etnografskih muzejskih objektov je gotovo najvažnejša pridobitev zbirke slovenskih ljudskih melodij, ki jih je zbral še pod Avstrijo osnovani državni odbor za nabiranje narodnih pesmi in ki je nabral vsega skupaj kakih 11.000 pesmi iz skoro vse Slovenije. Zbirka se je na prošnjo muzeja in s posredovanjem velikega županstva v Ljubljani ter ministrstva prosvete prevzela od zadnjega predsednika odbora, vodje konservatorija g. M. Hubada, in se prenesla v etnografski muzej. Ta je imel, kakor že poročano v lanskem »Etnologu«, že poprej malo zbirko slovenskih ljudskih pesmi od konca XVIII. stoletja dalje; fonograf in mal fonografski arhiv; s pridobitvijo te velike in obširno zasnovane zbirke pa je delo za nabiranje in izdajanje te panoge našega folklorja stopilo v čisto novo fazo. Zbirka se je pregledala; urejena je po snovi in često tudi z ozirom na etnografsko enotno ozemlje razdeljena, vendar pa jo bo treba, preden se končno veljavno redigira za etnografsko zasnovano izdajo, še izpopolniti z večjim številom primerov iz primorsko-goriško-vipavskega in notranjskega ozemlja ter primerov iz Prekmurja in tudi še Koroške. Muzej je zaprosil v to svrhu pri osrednji vladi za večjo vsoto za dovršitev zbiranja in za redakcijske stroške. Od nakazila te vsote je vse odvisno, kdaj bo mogoče začeti zbirko

izdajati. Načrt izdaje in sistem po etnografskih vidikih sta že določena.

Kar se tiče novih pridobitev za zbirko noš iz Jugoslavije, je muzej stremel v prvi vrsti po tem, da kompletira koroške in primorske noše in jih razstavi. Žal, apeli na javnost, naj bi se muzeju darovala ziljska in tržaška noša iz kake privatne zbirke, niso imeli uspeha. Ponudniki pa so zahtevali za ti dve najpotrebnejši noši za zaokroženje zbirke noš v muzeju tako ogromne vsote, da jih muzej ni bil v stanu kriti. Mogoče je bilo nabaviti v tej smeri le krasno vezeno »opleče« (ošpetelj) iz tržaške okolice in dve bogato vezeni peči od istotam. Za ljubeznivo posredovanje naj bo na tem mestu izrečena najlepša zahvala gospe Minki Govekarjevi v Ljubljani. Ugodnejše ponudbe so bile one glede delov noš, ki jih muzej še rabi za kompletiranje zbirke srbskih in hrvatskih noš. Muzej je nabavil od antikvarja hodže Ali Numana iz Skoplja razmeroma poceni zopet nove predmete: 1. »sajo« iz Bukave, 2. sajo iz Brusnika, 3. sajo iz Krstave, vse vezene, vse iz bitoljskega okrožja, 4. sajo iz okolice Skoplje-Kumanovo, vezeno, 5. košuljo iz Sarajeva, vezeno, 6. mahramo iz Trna v bitoljski okrožici in 7. vezeno »keceljo« iz Siska. S temi novo pridobljenimi objekti je stara zbirka noš iz Srbije, ki jo je nabavil pred leti za muzej še g. ravnatelj B. Račič in lani g. Numan, do-

bila že bolj zaokroženo lice in bo v par letih nemara kompletna za razstavo. Kar se tiče hrvatskih noš, je kupil sledeče predmete, ki nadalje kompletirajo zbirko dalmatinskih noš: muzej od I. Grgića iz Šibenika nado-1. prsluk iz okolice Šibenika, vezen s kiticami, star 60—70 let, 2. kapo iz šibeniške okolice, vezano s kukami, granami in kriyami, 3. opanke iz volovine, iz Tolkave v splitski okolici. K gorenjski noši so se kupili topot zlati uhani »murčki« iz XVIII. stoletja. Poleg tega je muzej nabavil zbirko nad 40 diapozitivov po lastnih fotografijah noš, namenjeno za propagandna in poljudna predavanja, s katerimi išče muzej širjenja zanimanja za narodopisje. Asistent muzeja je imel lani sedem predavanj o narodnih nošah v Ljubljani in na deželi.

Zbirka fotografij in tlorisov naše kmečke arhitekture je malo napredovala od lani, ker država ni muzeju nakazala kreditov za studijska potovanja. Napredovalo je le teoretsko delo v tem pogledu, predvsem primerjalne stilne in etnološke studije. Žal, da delo za spoznavanje primorske in vzhodnejštajerske arhitekture ne more napredovati radi kreditnih neprilik. Tudi glede plastike in pohišja je teoretsko delo napredovalo, tako da bo mogla že ena bližnjih številčk »Etnologa« objaviti daljši študiji o arhitekturi in plastiki v Sloveniji. Kar se tiče novih pridobitev na polju kmečke plastike, treba na tem mestu izreči najpristržnejšo zahvalo g. župniku A. Mrkunu (Homec), ki je muzeju daroval lesen, polhromiran kipec Matere božje, ki je nastal koncem XVIII. ali začetkom XIX. stoletja v kamniški okolici. Muzej je kupil več kmečkih keramik iz Dolenjske (Ribnica), ki so originalni pozni primerki te vrste domače kmečke dekorativne

obrtni v naši domovini in kažejo neki specifični »dolenjski stil«, kakor je tak kot prehodna stilna niansa označen v študiji o plastiki v lanskem »Etnologu«. Iz žužemberske okolice je muzej nabavil leseno Marijo in Jezuška, baš tako značilna primerka onega dolenjskega stila, ki kaže pravzaprav še največ slovenskih samosvojih elementov. Od A. Gabra (Ljubljana-Škofja Loka) je muzej nakupil veliko kmečko skrinjo s krasno ohranjenimi »panti«, nastalo v prvi polovici XIX. stoletja v škofjeloškem revirju. Skrinja je zanimiva zato, ker ima intarzirani na prednji strani figuri dveh svetnikov s škofjeloškega znamenjskega stebra. Za zbirko etnografske keramike je muzej od istega nabavil še pet majolik: 1. visoka 23 cm, običajne italijanske oblike XVII. in XVIII. stoletja ima na belem dnu modro, rumeno, črno in okrasto rastlinsko ornamentiko, v srednjem ščitnem polju grški napis, spodaj pa znamko: Callegari, Pesaro. 2. Druga ji je v vsem podobna, le da je za 1 cm nižja. Ti dve majoliki sta bili nakupljeni iz zasebnih zbirk v Železnikih na Gorenjskem. 3. Majolika brez lija, hruškaste oblike, z dolgim, ozkim vratom, visoka 21.6 cm, ima na belem dnu zeleno, modro, rumeno, črno ornamentiko, v sredi dopasno podobo žalostne Marije z napisom S. MARIA. Provenienca Tirolska, kupljena iz zapuščine Janeza Šubica v Poljanah. 4. Majolika enostavne valjaste oblike, s cinastim pokrovom, z modro rastlinsko ornamentiko na belem dnu, v sredi sličica krajine s stoječim človekom, ki drži sidro v roki. Napis: SPERO MELIORA. Spodaj znamka B (Beyreuth?), v pokrov je vdelana kolajna, ki ima zunaj relief človeka z mečem, ki prisega pred svetčnikom na evangelij. Znotraj napis:

G. Z. E.
 Lutherus hat ans
 Licht gebracht Gottes
 Wort aus der finstern nacht
 Darfuer danck Gott die Christlich
 Schaar Weilers erhalten
 Hundert Jahr Gott immer
 dar sein Kirch bewahr
 MartInVs LVtherVs
 TheoLoglae D

Kronogram novca torej kaže na l. 1617. Izgleda, da je majolika nastala ca. l. 1700. Gosp. Gaber jo je kupil iz zasebne zbirke v Sloveniji. 5. Majolika, zelo nizka in trebušasta, 11 cm visoka, na belem dnu zelena, modra, črna ornamentika, v sredi velika rumena roža. Kupljena v Žabnici pri Škofji Loki, tip, kakor je domač na Kvarnerskih otokih.

Kar se tiče kmečkega slikarstva, je muzej dobil v dar od dv. svetnika g. R. Andrejke šest poslikanin, deloma dobro ohranjenih in ikonografski zanimivih panjevih končnic iz Gorenjske, za katere mu bodi na tem mestu izrečena najlepša hvala. Lansko leto se je muzej skupno s slovenskim Čebelarškim društvom udeležil mednarodne čebelarške razstave v Pragi z večjo zbirko fotografij naših panjevih končnic, ki je bila na razstavi predmet živahnega zanimanja in zaslužila pohvalo in odlikovanje. Muzej je dalje nakupil malo zbirko nabožnih slik na steklo iz Dolenjske. Zbirki panjevih končnic in slik na steklo sta tako narastli, da bi rabili v razstavi posebnih prostorov v svoji kompletni obliki.

Za noše se je muzeju lani posrečilo dobiti od osrednje vlade kredit za novo stekleno vitrino, v katero bo mogoče postaviti kakih 8—10 v ljudske noše oblečenih mannequinov, predvsem stremi muzej po koroških in primorskih nošah, dalmatinske, hrvaške in

srbske pa bodo tudi kmalu mogle biti razstavljene.

Muzej je lani izdal prvo številko »Etnologa«, ki ima nalogo opomoči manjkanju strokovne etnografske in etnološke, antropološke in ljudskoumetnostne revije v Jugoslaviji. Revija je tudi v inozemstvu zbudila živahno zanimanje.

Kar se tiče izgledov za bodočnost, sta muzeju neprestano na poti dve glavni nepriliki: pomanjkanje prostora za razstavo in pomanjkanje denarnih sredstev. V budžetu za l. 1928./29. se je muzeju posrečilo doseči za materialne razhodke sicer vsoto 75.000 Din, s katero bi si muzej znatno opomogel, toda nesreča je hotela, da je finančni odbor pozneje črtal celih 40.000 Din; tako ima muzej za prihodnje leto tako majhno dotacijo, kakor je še nikoli ni imel! Treba bo vsekakor, da se naši poslanci vse bolj zavamejo za slovenski narodopisni muzej, kakor so se doslej, in obenem, da se Slovenci začno za to svojo, najbolj svojo institucijo vse drugače zanimati in da tudi kaj žrtvujejo zanj! Žal, vsi apeli muzeja na javnost, naj mu daruje vsaj najpotrebnejše noše iz Slovenije, ki jih še rabi, so ostali brezuspešni. Vsak le pričakuje od muzeja ogromnega preplačila za svoje ponudbe in na tem se zlomi vsak na por kompletirati muzejsko zbirko.

Direktor muzeja dr. N. Zupanič je muzej zastopal na III. mednarodnem antropološkem kongresu, ki se je vršil od 19. do 30. marca l. 1927. v Amsterdamu, Groningenu, Assenu in Arnheimu. Tudi je zastopal muzej na konferenci muzejskih uradnikov in konservatorjev v Beogradu od 11.—13. januarja l. 1928., kjer je šlo za izenačenje muzejskih uradnikov z vseučiliškimi profesorji. Načrt zakona je bil predan prosvetnemu ministru g. Kostiću

Kumanudiju dne 14. januarja l. 1928. po deputaciji, katero je vodil hon. upravnik beograjskega Nar. muzeja dr. Vl. Petković in katere so se udeležili še: dr. B. Drobnaković (etn. m. Beograd), dr. Vl. Škarić (sarajevski muzej), dr. M. Abramić (splitski muzej), dr. V. Heller, prof. Kojić, dr. Vl. Tkalčić (zagrebški muzej), dr. N. Zupančič (etn. muzej, Ljubljana).

Letos je muzej s pozdravno brzojavko počastil 70letni jubilej arheologa

prof. Brunšmida v Zagrebu in se na isti način spomnil tudi jubileja ravnatelja Bergerja v Zagrebu.

Umrl je lansko leto v juniju uslužbenec muzeja g. Jožef Krizman. Bil je zvest in delaven služitelj (15. XII. 1920—6. VI. 1927), ki ga je baš pri delu v muzeju v rani mladosti položila v grob srčna kap povsem nepričakovano. Muzejsko osebje mu je pri pogrebu izkazalo poslednjo čast.

Tretja skupščina internacionalnega instituta za antropologijo v Amsterdamu od 19.—29. septembra 1927.

Mednarodni antropološki inštitut (Institut International d'Anthropologie), ki ima svoj sedež v Parizu, sklicuje svoje člane vsako tretje leto na zborovanje in to vsakokrat v drugi državi in v drugem mestu. Filiala pariške centrale v kraljestvu Holandiji, »Conseil de Direction du Nederlandsch Bureau voor Anthropologie«, ki ji predseduje prof. univ. dr. J. P. Kleinsweg de Zwaan, je povabila članstvo antropološkega inštituta iz vseh držav sveta v Amsterdam na zborovanje. Prireditveni odbor je stal pod patronažo Nj. kr. Visočanstva princa Henrika, a v častnem komitetu so bili člani nizozemske vlade in gubernatorji onih provinc, v katere so skupščinarji naredili znanstvene izlete.

Na to zasedanje je bila uradno povabljen tudi vlada kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki se je pozivu odzvala. Kot svojega zastopnika je poslala v Amsterdam dr. Niko Zupančiča, ministra n. r.

Delo in uporaba časa je bila za kongresiste na ure določena v tiskanim programu (Agenda de la Session). V prvo kategorijo so spadala znanstvena predavanja, v drugo konference

predsedstva inštituta in poedinih sekcij v cilju izboljšanja in razširjenja organizacije, v tretjo obiski znamenitosti v Amsterdamu in njegove okolice. Bilo je skupnih obedov in banketov z lepimi govori.

Kar je vredno poudariti, je to, da so bili l. 1927. prvič povabljeni na kongres antropologi centralnih sil iz svetovne vojne, t. j. Nemčije, Avstrije, Bolgarije in Turčije. Te države so se pa prav slabo odzvale, ker so se iz izvestnih vzrokov čutile ujaljene. Kot predavalni jeziki so bili pripuščeni: francoščina, angleščina, nemščina in italijanščina. Slovanski antropologi, ki so zastopali 200 milijonov ljudi, so morali posluševati tujih jezikov.

Dne 20. sept. ob 10-30. uri se je vršila otvoritvena seja v veliki dvorani Nizozemskega Kolonialnega Inštituta. Za predsednika kongresa je bil izvoljen g. minister Louis Marin, član vlade Francoske Republike. Po predsednikovem uvodnem govoru, v katerem je bila izrečena zahvala nizozemski vladi in vodstvu holandske filiale Internacionalnega Inštituta v Parizu za povabilo in lep sprejem ter duhovito objašnjena in poudarjena važnost an-